

COHEIRS
Civic Observers for Health and Environment: Initiative for Responsibility and Sustainability

Mitja Bukovec, koordinator projekta
Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto
Glavni trg 24, 8000 Novo mesto
T.: 07 39 39 210
M: 041 601 522
E: mitjxbukovec@gmail.com

Civic Observers for Health and Environment: Initiative for Responsibility and Sustainability COHEIRS

Delavnica:
Zdravje in okolje v Novem mestu
Health and Environment situation in
Novo mesto

Šolski center Novo mesto
24. 10. 2013

Program

16.00 – 17.00 Uvodni prispevki

- Oskrba in kakovost pitne vode v Mestni občini Novo mesto
(Istok Zorko, Komunala Novo mesto)
- Vpliv dejavnikov tveganja iz okolja na zdravje ljudi
(Dušan Harlander, dr. medicine, spec., direktor Zavoda za zdravstveno varstvo Novo mesto)
- Vpliv prometa na raven onesnaženosti zraka v Novem mestu
(Darko Malnar, Krajevna skupnost Ločna-Mačkovec)
- Vloga nevladnih organizacij na področju varstva okolja
(Vojko Bernard, predsednik Mednarodnega društva za varstvo okolja in narave Alpe Adria Green)

17.00 – 17.15 Odmor

17.15 – 18.55 Debate po metodi svetovne kavarne*

*Pri vsakem izmed omizij poteka razprava na določeno temo. Udeleženci vsakih 20 minut zamenjajo omizje in s tem temo; moderator omizja pa ostaja ves čas isti, nove goste seznanjeni z ugotovitvami prejšnjih in z njimi nadaljuje debato. Debata se tako z vsako menjavo skupine pogloblja.

1. Kakšna naj bo vloga NVO na področju varstva okolja?
Moderatorica: Maja Žunič Fabjančič
2. Ali smo dovolj informirani in okoljsko izobraženi?
Moderatorica: Tina Cigler
3. Ali se zavedamo škodljivih vplivov onesnaženega zraka na naše zdravje?
Moderator: Mitja Simič
4. Ali smo zadovoljni s kakovostjo pitne vode?
Moderator: Andro Goblon
5. Kakšen je naš odnos do reke Krke?
Moderator: Igor Šenica

18.55 – 19.15 Odmor

19.15 – 20.00 Poročila z debat in zaključne ugotovitve

Predstavitev projekta

Civic Observers for Health and Environment: Initiative for Responsibility and Sustainability (COHEIRS)

Civilni opazovalci za zdravje in okolje: iniciativa za odgovornost in trajnostni razvoj

Trajanje projekta:

15. april 2013 – 14. april 2014

Partnerji v projektu:

Nosilec projekta, ki ga v okviru programa Evropa za državljane sofinancira Evropska komisija, je mednarodna organizacija ALDA (Association of Local Democracy Agencies) s sedežem v francoskem Strasbourgu, v projektu pa sodeluje sedemnajst partnerjev iz dvanajstih evropskih držav, med njimi tudi Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto.

Koordinator projekta

- Association of Local Democracy Agencies (ALDA)

Glavni partnerji

- Euro Mediterranean Scientific and Biomedical Institute (ISBEM), Italy
- Foundation For Partnership And Civil Society Development, Croatia
- Coalition of youth organizations SEGA, Macedonia
- The Mountain Community Iezer Muscel Association (MCIMA), Romania
- International Development Alliance (IDA), Bulgaria
- Birgu Local Council (BLC), Malta
- Association for Developing Voluntary Work Novo Mesto (ADVW Novo Mesto), Slovenia
- Centre for Research Cooperation and Development (CRCD), Albania

Strokovni partnerji

- French Society of Environmental Medicine (ISDE-France), France
- Italian Society of Doctors for the Environment (ISDE-Italy), Italy

Pridruženi partnerji

- RECREATURA_arts&culture, Spain
- Amministrazione Comunale di Lecce, Italy
- Municipality of Monfalcone, Italy
- Patto Territoriale Soc. Cons. A.r.l. Oristano (P.T.O.), Italy
- Central and Eastern Europe Citizens Network (CEE CN), Slovakia
- Civil Kollégium Alapítvány (Civil College Foundation), CKA (CCF), Hungary

Cilji projekta:

Cilj projekta je spodbuda in podpora aktivnemu sodelovanju državljanov v evropskem demokratičnem življenju, še zlasti na področju uvajanja preventivnih ukrepov (19. člen evropskega dokumenta »Treaty on the Functioning of the European Union«) z ustanavljanjem državljanskih forumov s področij zdravja in okolja. Skupine opazovalcev bodo pod vodstvom projektnih partnerjev nadzorovale stanje lokalnega okolja in bile pri tem še posebej pozorne na tiste vire onesnaževanja, ki imajo neposredne škodljive vplive na naše zdravje. Po drugi strani pa bodo z evropskimi projekti aktivno vključene v mednarodno omrežje, ki jim bo nudilo oporo pri njihovih prizadevanjih, zagovarjalo njihove pravice na evropskem nivoju in koordiniralo izdelavo priporočil, ki bodo posredovana odgovornim inštitucijam na lokalnem, nacionalnem in evropskem nivoju.

Projekt COHEIRS želi:

- spodbuditi državljane k prostovoljnemu delu v korist skupnosti;
- krepiti evropsko pripadnost državljanov;
- spodbujati reševanje okoljskih in zdravstvenih vprašanj na lokalnem in evropskem nivoju;
- spodbujati okoljsko prijazne politike;
- promovirati medkulturni dialog;
- prispevati k vključenosti družbi.

V Novem mestu bo v letu 2013 vzpostavljena posebna informacijska in koordinacijska točka, v kateri bo delovalo dvajset opazovalcev iz civilne družbe, ki bodo aktivno spremljali dogajanje v zvezi z onesnažim mestnim ozračjem in posledičnih negativnih vplivih na zdravje njegovih prebivalcev. Vzpostavitev točke je del projekta COHEIRS, v katerega je kot partner vključeno tudi Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto.

V okviru projekta je od 18. do 20. junija 2013 v Bruslju potekalo usposabljanje lokalnih trenerjev, ki se ga je udeležilo pet aktivnih Novomeščanov, predstavnikov Društva za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto in Društva Novo mesto. Naloga lokalnih trenerjev je usposobiti 20 prebivalcev, ki bodo od jeseni naprej aktivno spremljali področje onesnaževanja.

Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto in Društvo Novo mesto zato pozivata zainteresirana društva in posameznike, ki želijo biti aktivni v svojem okolju in prispevati svoj delež k bolj kakovostnemu življenjskemu prostoru Novega mesta, da se vključijo v projekt kot bodoči opazovalci.

Usposabljanje v Bruslju, junija 2013. Dokumentacija Društva Novo mesto.

V podporo pozivu bo Društvo za razvijanje prostovoljnega dela v sodelovanju z Društvom Novo mesto do februarja 2014 v Novem mestu organiziralo tri delavnice na temo onesnaženega mestnega ozračja in posledično negativnih vplivov na zdravje prebivalcev mesta. Zaključki delavnic bodo predstavljeni lokalni skupnosti, pristojnim državnim službam in ministrstvom, partnerjem v evropskem projektu in Evropski komisiji v Bruslju.

Delavnice v Novem mestu:

1. **Zdravje in okolje v Novem mestu**, 24. 10. 2013
Health and Environment situation in Novo mesto (Ecological issues on Krka river and its influence on health, Highway ring around the city and air pollution, ...)
2. **Državljska odgovornost in trajnostni razvoj**, 21. 11. 2013
Civic responsibility and sustainable development (Recommendations and solutions on citizens participation solving the concrete situations in the community)
3. **Civilna družba, ekonomski razvoj mesta in okolje**, 16. 1. 2014
Civil society, economic development and the environment (summary of two earlier workshops with the drafting and adoption of the final conclusions and recommendations for decision makers on all levels)

Zdravje in okolje v Novem mestu (24. 10. 2013)
Health and Environment situation in Novo mesto

Kratka predstavitev uvodnih prispevkov:

1. **Oskrba in kakovost pitne vode**
(Istok Zorko, dipl. inž. tehn., vodja sektorja vodooskrba, Komunala Novo mesto)

Oskrba s pitno vodo je po svoji pomembnosti uvrščena v sam vrh dobrin in predstavlja osnovo za kakovostno bivanje ljudi in razvoj lokalne skupnosti. Zakonodaja jo uvršča med javne gospodarske službe, kar pomeni, da njen namen ni pridobivanje dobička, ampak zagotavljanje kakovostne storitve za ceno izvajanja te dejavnosti.

Komunala Novo mesto izvaja gospodarsko javno službo oskrbe s pitno vodo na območju osmih občin, kjer oskrbuje okoli 63.000 prebivalcev, upravlja z 19 vodovodnimi sistemi in vzdržuje nekaj manj kot 900 kilometrov vodovodnega omrežja.

Največje težave pri oskrbi povzročata povečana motnost pitne vode, ki se na dveh največjih vodnih virih pojavlja v času izdatnejših padavin. Motnost, ki lahko v kritičnih trenutkih preseže dovoljeni normativ za desetkrat, poleg trenutne neustreznosti predstavlja tudi problem onesnaženja cevovoda in s tem poslabšanja kakovosti vode tudi v obdobju, ko ni motenj na vodnih virih.

Rešitev celotne problematike pri oskrbi s pitno vodo predstavlja projekt »Hidravlična izboljšava vodovodnega sistema na območju osrednje Dolenjske«, ki vključuje izgradnjo dveh vodarn, povečanje vodohranskih zmogljivosti in zamenjavo azbest-cementnih cevovodov. Realizacija projekta bo zagotovila stalno kakovost pitne vode in večjo varnost oskrbe za pet dolenjskih občin. Projekt je v obravnavi na pristojnem ministrstvu že od leta 2007, vendar še danes nimamo zagotovila, da bo financiranje vključeno v okvir kohezijskih sredstev, katerega shema se zaključuje konec leta 2015.

Ne glede na odločitev ministrstva o dodelitvi sredstev ostaja dejstvo, da Dolenjci in dolenjsko gospodarstvo potrebujejo čisto pitno vodo, zato je izvedba tega projekta **nujnost**, ne glede na **vrsto in vir financiranja**.

2. **Opredelitev okolja v zdravju in pomen sodelovanja lokalnih skupnosti**
(Dušan Harlander, dr. med., spec., direktor Zavoda za zdravstveno varstvo Novo mesto)

Okolje je ena izmed temeljnih determinant zdravja. V prvem delu prispevku je prikazan vpliv okolja na zdravje kot tudi merjenje tega vpliva z indikatorjem DALY. V drugem delu so predstavljene aktivnosti, ki jih na področju okolja izvaja Zavod za zdravstveno varstvo Novo mesto, konkretizirane so s problematiko pelodov (ambrozija) in emisij v zraku (PM-10). Zaključni del opisuje pristop z aktivnim vključevanjem lokalnih skupnosti, ki je po mnenju vodničarja temelj za učinkovito izvajanje javnega zdravja in varovanja okolja.

3. Vpliv prometa na raven onesnaženosti zraka v Novem mestu (Darko Malnar, Krajevna skupnost Ločna-Mačkovec)

Občani se vedno bolj zavedamo, da je v današnjih dneh aktivno sodelovanje pri varstvu okolja ne samo modna muha, temveč nujna dejavnost vsakega posameznika in vsake ožje ali širše skupnosti. Nadaljnje onesnaževanje okolja, ki smo ga povzročili s svojim neodgovornim ravnanjem v preteklosti, se ne sme več ponavljati. Opozorila na nastale podnebne spremembe, pomembnost zmanjševanja sproščanja onesnaževal v ozračje, skrb za čistejše okolje v katerem živimo in ostali okoljski problemi nas več ne puščajo hladne.

Zanimajo nas ekosistemi, biodiverziteti, kakovost zraka in tal, gozdovi, bivanjske razmere, ... Soočamo se z vsebinami, ki tako nam kot našim zanamcem dnevno »krojijo« usodo.

Državni razvojni projekt: 3. razvojna os – južni del

»Obstoječe prometno omrežje ob vse večji prometni obremenitvi ne more več zagotavljati ustrezne prometne varnosti in postaja omejitveni dejavnik skladnega regionalnega razvoja tega območja. Funkcija nove prometne povezave bo predvsem povečati konkurenčnost območja ob razvojni osi, povečati dostopnost in krepitev institucionalnih in gospodarskih povezav ter povečati integracijo prostora zunaj obstoječih panevropskih prometnih koridorjev – navezavo območja na AC sistem.«

»Okoljsko poročilo je izdelano v skladu z Uredbo o okoljskem poročilu in podrobnejšem postopku celovite presoje vplivov izvedbe planov na okolje, kar je ugotovil tudi MOP ob izdaji pozitivnega mnenja o ustreznosti okoljskega poročila (mnenje št. 35409-298/2010/9, z dne 15.02.2011). Vplivi na zdravje ljudi so v okoljskem poročilu obravnavani, in sicer na nivoju kot to določa Uredba.«

»Odllok o načrtu za kakovost zraka na območju Mestne občine Novo Mesto je pripravljen na podlagi 24. člena Zakona o varstvu okolja (Uradni list RS, št. 39/06 – uradno prečiščeno besedilo, 49/06 – ZMetD, 66/06 – odl. US in 33/07 – ZPNačrt, 57/08 – ZFO-1A, 70/08, 108/09, 48/12 in

57/12). Na območju te občine so prekoračene dnevne mejne vrednosti ravni PM₁₀ v zraku.«

»Območje občine Novo mesto je zaradi prekomerne onesnaženosti zraka s PM₁₀ uvrščeno v razred največje obremenjenosti.«

»Izpostavljenost povišanim koncentracijam PM₁₀ nad dovoljenimi ima številne škodljive učinke na zdravje ljudi, saj povzroča nevarne posledice na srčno-žilnem sistemu in dihalih, povzroča vnetne procese v telesu, rakava obolenja ter povečuje smrtnost. Študija Evropske okoljske agencije navaja, da je v letu 2005 zaradi izpostavljenosti delcem PM₁₀ prežgodaj umrlo kar 1700 (tisoč sedemsto) prebivalcev Slovenije.«

Vse gornje trditve oziroma širši javnosti bolj ali manj znani odlomki javno dostopnih dokumentov nas morajo skrbeti.

Samo celovit in z vsemi prizadetimi deležniki usklajen projekt je kakovosten projekt.

